

ОДЗИВИ ЧИТАЛАЦА

Потпуковник **МИЛОЈКО ДРОЊАК**

ЈОШ ЈЕДНО МИШЉЕЊЕ О ОРГАНИЗАЦИЈИ ПРОТИВТЕНКОВСКЕ ОДБРАНЕ

У „Војном делу“ бр. 5/52 изишао је чланак мајора Јакелића под насловом „Једно мишљење о организацији противтенковске одбране“, у коме износи своје гледиште о организацији и извођењу ПТО у позиционој одбрани, и то како сам каже „на начин који знатно отступа од досадањег уобичајеног решавања тих проблема“. Писац полази од поставке да ћемо доста често располагати ограниченим количинама ПТ средстава и да досадашњи начин решавања тог проблема није у складу са нашим приликама. Пошто се не слажем са неким његовим гледиштима, покушаћу да по томе питању изнесем и своје мишљење.

Слажем се са гледиштем писца да неке садашње правилске норме, усвојене на темељу искустава из Другог светског рата, не одговарају у потпуности нашим приликама. Међутим, не бих се могао сложити да би их требало потпуно одбацити, јер су оне одраз одређеног принципа употребе тенковских јединица од стране нападача који се до данас није тако битно изменио, а нарочито што се ни масовност употребе тенкова у нападу није смањила, већ, напротив, повећала. Оне би се у нашим приликама могле ублажити и то: због ограничене употребе непријатељских тенкова на сваком земљишту, затим због увођења већег броја РБ као практичног и поузданог средства за блиску борбу и примене других ПТ средстава („енерге“, бестрзајна оруђа, ПТ бомбе и флаше са запаљивом смесом) и, на крају, због шире примене свих врста природних и вештачких препрека. Правилним коришћењем и вештом комбинацијом ових елемената могле би се у случају недостатака противтенковских средстава (углавном недостатака ПТ артиљерије) надокнадити постављене норме. Разуме се да ни у томе не треба претеривати. Поред тога, треба имати на уму да смо сваком даном све јачи и да ћемо, где буде потребно, имати и потребну количину борбених средстава. На крају, мора се и при обучавању наших кадрова водити рачуна о потреби да знају принципе употребе у случајевима када се располаже са мање или са више противтенковских средстава.

Даље, писац констатује да би постављање већег броја ПТ артиљерије по дубини главног положаја, како се то према одредбама наших правила сада практикује, било врло опасно и неправилно, због тога што би се тај део (50% ПТ артиљерије одређене за одбрану глав-

ног појаса) „у целини изложио удару непријатељске артиљерије, тим пре што су, како је према искуствима из последњег рата познато, артиљериске припреме биле врло снажне и да су просечно трајале 1—3 часа“. У вези с тим, по његовом гледишту би требало да се на главном положају налази „само извештан број оруђа, првенствено ручни бацачи допуњени ватром појединих противтенковских оруђа, док би се основна маса артиљерије налазила у покретним ПТ резервама, почевши од батаљона па закључно до армије“.

Значи, насупрот досадашњем гледишту, писац предлаже да основна маса ПТ артиљерије буде у ПТ резервама и да се са њима маневрује у току боја. При томе би се формирала ПТ резерва батаљона која би се налазила „у близини батаљонске резерве, односно на таквом месту одакле би се могла најцелисходније употребити, било у самом ПТ рејону, било изласком на погодне ПТ линије“. Осим тога маневра са батаљонским ПТ резервама, он спомиње и неки други маневар ПТ средствима „из рејона одбране појединих чета, односно батаљона, у рејоне одбране других чета или батаљона“.

Међутим, ако се верује да ће непријатељска артиљериска припрема онемогућити дејство противтенковске артиљерије из ПТ рејона и ПТ чворова, онда се под њеним дејством може још мање очекивати неки маневар са батаљонским ПТ резервама, а нарочито ПТ оруђима из једног четног одбранбеног рејона у други. Јер, иако постоје могућности да се на нашем земљишту маневрује са појединим ПТ средствима у оквиру одбранбеног рејона батаљона, ипак ће то бити ретки случајеви, а нарочито на равничастом земљишту, где припремамо најјачу ПТ одбрану. Према томе, ти изузеци не могу чинити правило или неки одређени принцип употребе. Доста ће бити ако се успе маневровати појединим од тих средстава са основног ватреног положаја на резервне или обратно. Поред тога, ако би артиљериска припрема била толико јака да доведе у питање могућност дејства већег дела наших ПТ оруђа, онда се са сигурношћу може очекивати да ће исто тако бити јака и артиљериска подршка нападачевог јуриша, и да ће у тој фази бити онемогућен маневар са ПТ резервама батаљона у одбрани (чија би интервенција требало да буде свакако у борби за главни положај), а још мање би се могао вршити маневар појединим ПТ оруђима из једног одбранбеног рејона чете у други. При томе треба имати у виду још и дејство непријатељске авијације и далекометне артиљерије, чији ће основни задатак бити да што више паралише маневар ПТ резерви у дубини одбране, а то значи да ће и маневар са пуковским па и дивизиским ПТ резервама бити прилично отежан. (Но ове ПТ резерве су ипак изван најјаче зоне непријатељске артиљериске ватре и њихово пребацивање на истакнуте ПТ линије врши се под заштитом браниоачеве артиљериске ватре и авијације.)

Као што се види, по концепцији писца противтенковска ватра испред главне борбене линије била би врло слаба, свакако слабија него по досадашњим правилским одредбама. Главну борбену линију бранили би „ручни бацачи допуњени ватром појединих противтен-

ковских оруђа“. По моме мишљењу таква тенденција је врло опасна па чак и поразна за браниоца, јер би у томе случају нападач доста лако поцепао снаге на главном положају, тј. на оном делу земљишта где је бранилац масирао највише живе силе. Уствари, нападач би тиме постигао основни циљ — уништио већи део живе силе браниоца — и створио потребне предуслове за даље продирање. Међутим, ми у принципу тежимо да нападачу нанесемо што веће губитке баш испред главне борбене линије и да га, под притиском ватре и претрпљених губитака, натерамо да одустане од даљег напада пре него што начне главни положај. А ако непријатељ ипак успе да продре у наш положај, онда морамо вршити веће и мање противнападе из дубине, да би га што пре истерали из њега.

Овим не тврдим да се бој завршава пробојем главног положаја, јер командант здружене јединице може имати и такву идеју да пусти непријатеља у поједине делове главног положаја да би га увукао у раније припремљену клопку. Тада би и ПТ одбрана на том делу била донекле слабија, док би тамо где припремамо отсудну одбрану, где се боримо за сваки педал земље, напуштање сваког делића главног положаја за нас претстављало привремено и нужно зло.

С друге стране, не искључујем чак ни могућност да непријатељ овлада делом главног положаја, али се и за тај случај планом одбране предвиђа супротстављање нових снага и нових ватрених средстава у циљу уништавања укљичених непријатељских делова или бар локализовања продора до пристизања јачих снага из дубине. Зато се и предвиђају и формирају општа и ПТ резерве ради употребе на одређеној дубини одбране појединих групација или јединица, искључујући при томе неки строги шаблон. Из тога произилази да су и ПТ резерве уствари нужност коју предвиђамо као ново средство одбране у случају продора непријатељских тенкова, а које дотада није било у дејству. Значи, пошто не рачунамо на сигуран продор нападача, јер тежимо да га разбијемо испред главне борбене линије, онда ми ту морамо да будемо довољно јаки. А ако би и поред тога дошло до местимичног продора, онда ступају у дејство резерве, које, начелно, не могу бити јаче од оних снага које смо већ ангажовали у борби, уколико то неким изузетним планом не би било друкчије постављено.

Даље, писац је у принципу против формирања ПТ рејона и ПТ чворова а нарочито против централизованог командовања, наводећи да је оно могуће само до почетка непријатељске артиљеријске припреме.

Пре свега, не бих се сложио са тим да би требало укинути ПТ рејоне и ПТ чворове. Напротив, мислим да им при организацији треба обратити нарочиту пажњу. Као што знамо, противтенковска ватра улази у склоп осталих елемената општег система ватре тј. са стрелјачком и артиљеријско-минобацачком ватром, са којом се чврсто повезује и допуњава. Костур ПТ ватре, нарочито испред главне борбене линије, сачињава ватра ПТ артиљерије, која се одликује великом брзином гађања, тачношћу и доста великим дометом. С друге стране, та ватра је проткана ватром РБ, који се одликују нарочитом

способношћу гађања и вођења борбе на блиским отстојањима, али им ипак недостаје већи домет и онаква тачност гађања какву има ПТ артиљерија. Њиховом комбинацијом и допуном добијамо основну масу ПТ ватре којој се придружују и поједина бестрзајна оруђа и ловци тенкова (групе бораца са „енергама“, флашама са запаљивом смесом и ПТ бомбама). Ако бисмо такву ПТ ватру анализирали, видели бисмо да се њоме на дубини 400—600 м испред главне борбене линије може остварити један тешкопролазан појас комбиноване ватре, чија се густина постепено појачава са приближавањем главној борбеној линији, тако да непосредно испред ње, на дубини 100—200 м, где се налазе и препреке, достиже кулминацију. Увођењем већег броја РБ и осталих средстава, на бази реактивног и кумулативног принципа, много се појачава нарочито блиска ПТ ватра, чиме се једновремено знатно надокнађује недостатак противтенковске артиљерије, као што, с друге стране, ова артиљерија својим даљим дометом и прецизнијом ватром допуњује РБ и остала ПТ средства намењена за блиску борбу. Поред тога, није искључена и појава нових противтенковских бомби са којима би руковао борац у рову, а чије би дејство било много јаче и ефикасније од досадашњих, које су употребљаване у Другом светском рату. На крају, и једна и друга средства (артиљерија и РБ) својом ватром штите ближе и даље препреке, које ватреним средствима обезбеђују да дуже и прецизније дејствују на непријатељске тенкове или да им чак мењају правац дејства.

Кроз ову кратку анализу види се да ПТ одбрана на главном положају постаје комплетна тек онда када је ватра ПТ артиљерије проткана ватром РБ и осталих ПТ средстава намењених за блиску борбу, а све скупа комбиновано са разним врстама природних и вештачких препрека, које исто тако морају бити разнолике и масовне.

Мислим, да није потребно нарочито подвлачити да противтенковска одбрана не мора бити свуда исте јачине. Природно је, да ће бити јача тамо где очекујемо највише непријатељских тенкова, а на тим правцима ће, најчешће, бити и највише живе силе. На тај начин ће се и груписање противтенковских средстава на важним правцима најчешће поклапати са груписањем осталих снага и средстава. Из овога се јасно види да је и те како потребно формирање ПТ одбране на оним четним, односно батаљонским рејонима, који затварају такве правце и да ће чврстина целокупне одбране батаљона, односно чета, у многоме зависити од јачине ПТ одбране. Ако је тако, онда не знам из којих разлога би требало одбацити формирање ПТ рејона и ПТ чворова.

Што се тиче командовања, сматрам да ће командант батаљона бити доста заинтересован за организацију противтенковске одбране, јер је познато да су тенкови носиоци нападне акције и да се, уствари, одбрана од непријатељских тенкова не може одвојити од одбране као целине. У циљу чвршће организације ПТ одбране, сваки старешина ће настојати да му та одбрана буде кружна и да ПТ ватра свих расположивих средстава сачињава целину са стрељачком односно са артиљериско-минобацачком ватром, како би могао успешно одбијати

нападе пешадије у којима садејствују и тенкови. Ако се батаљон брани на рејону нормалне ширине и ако постоји довољна прегледност (а то ће најчешће и бити тамо где очекујемо масован напад непријатељских тенкова), онда би се командант батаљона тешко одрекао личног утицаја на управу ПТ ватром. Зато се формирају ватрене групе којима командант батаљона, преко команданта артиљерије ПТ чвора, командује за време боја и, по потреби, сасређује масу ПТ ватре на најважније и најопасније циљеве. Несумњиво је, да је одржавање везе за време боја прилично отежано, али је оно могуће и изводљиво, јер се за то употребљавају различита средства везе, а нарочито сигнална. Из свега овога може се заључити да је потребно организovati централизовано командовање кад год за то постоје услови, и да га ниуком случају не треба избегавати само зато што је „тешко изводљиво“.

Са осталим поставкама писца у погледу организације противтенковске одбране начелно се слажем, с тим што мислим да је запостављен значај употребе покретних одреда за запречавање (ПОЗ) који ће у нашим условима вођења маневарске, а нарочито одбране на планинском земљишту, имати велику примену. Ако претпоставимо да ће карактер земљишта често ограничавати употребу нападачевих тенкова и каналисати их према погодним правцима, онда долазимо до закључка да ће се појављивати потреба за самосталном употребом ПОЗ-а ради затварања тих праваца, као и за његову употребу у задједници са ПТ резервом. Ово ће свакако утицати и на формирање и састав ПОЗ-а. Тамо где се буде предвиђала његова самостална употреба биће јачи како би формирањем јаче ватрене подгрупе могао штитити постављене препреке — мине, а тамо где ће садејствовати са ПТ резервом, његов састав може да буде и слабији, пошто ће улогу ватрене подгрупе примити на себе ПТ резерва и присутне стрељачке јединице.

Најзад, ако би се батаљон налазио на неком засебном правцу и био довољно самосталан у дејству, мислим да би било боље када би се у његовој резерви формирала група, по саставу слична ПОЗ-у, него нека чисто ПТ резерва (од ПТ артиљерије). Та група би имала већу маневарску способност, тако да би се могло извршити брже запречавање и ватрена заштита постављених препрека.
